

Addiktiot elämän tarkoituksena

Tammi, Tuukka & Raento, Pauliina (toim.) (2013):
Addiktioyhteiskunta: Riippuvuus aikamme ilmiönä.
Gaudeamus: Helsinki. 258 s.
ISBN 978-952-495-312-2.

IHMISLAPSEN kehitymisessä si-kiöstä täysikasvuiseksi ihmisyk-silöksi on kolme haastetta: halu, nautinto ja separaatio. Ne ovat kolme perustavaa kehityksen ulottuvuutta. Toisin sanoen ihmisen on opittava elämään halunsa ja nautintonsa kanssa suhteessa toisiin, erottautuen toisista ja liit-tyen heihin.

Jokainen ihminen kohtaa haas-teet universaalisti. Siksi jokaisen yhteiskunnan on kaikkina aikoina kaikissa paikoissa myös vastattava niihin. Yksilö ei kohtaa halunsa, nautintonsa ja erillisyytensä on-gelmia tyhjiössä, vaan käytettä-vissä olevat ratkaisumallit ja rat-kaisutavat ovat aina enemmän tai vähemmän kollektiivisia.

Tästä näkökulmasta katsottu-na artikkelikokoelma *Addiktioyh-teiskunta* kertoo niistä kollektiivisista puitteista, joissa jokaisen meistä on kohdattava halunsa, nautintonsa ja erillisyytensä. On syytä painottaa, että esimerkiksi tapamme nauttia liittyy oleellises-ti tapaamme haluta ja erottautua toisista sekä samastua ja liittyä heihin.

KOKOELMA ERILLISIÄ NÄKÖKULMIA

Addiktioyhteiskunnan ytimessä ole-va addiktion käsite liittyy kaikessa epämääräisyydessään oleellisesti niin haluun, nautintoon kuin se-paraatioonkin: addiktoidumme johonkin, mikä tuottaa nautintoa ruumiillemme ja mitä haluamme tuon nautinnon takia.

Teoksessa ilmiötä lähestytään pääosin yhteiskunnallisesta nä-kökulmasta, kuten kirjan nimikin osoittaa. Artikkelien kirjoittajat ovat suurimmalta osin yhteis-kuntatieteiden edustajia. Tämä on kokonaisuuden kannalta sekä etu että puute. Toisaalta yhteinen tausta lähentää kirjoittajien nä-kökulmia toisiinsa ja tukee näin kokonaisuuden yhtenäisyyttä, toi-saalta ainakin lääkilukijan kor-vaan särähtelee useissa kohdissa kirjoittajien ulkokohtainen luen-totyylillä, josta paistaa läpi kokemato-muus siitä, mistä puhutaan.

Yksi olennaisimmista huomi-oista on, että tyypilliseen suoma-laiseen tapaan kirja on koottu yh-teen erillisistä näkökulmista. Kyse ei ilmiselvästikään ole yhteisestä projektista, jossa eri kirjoittajat

vaikuttaisivat toisiinsa ja keskus-telisivat keskenään yhteisestä aiheesta. Nyt jokainen esittelee näkemyksensä omasta suppeah-kosta aiheestaan ilman, että nä-kökulmia yritettäisiin yhdistää tai toisten esityksiä mitenkään kom-mentoitaisiin. Tämä vaatisi tieten-kin hyvin toisenlaista projektia ja tapaa kirjoittaa ja ajatella.

KESKUSTELUNAVAUKSIIN ARJEN KOKEMUKSIA

Toinen huomioni vilahtikin jo edellä: kirja olisi hyötynyt oleel-lisesti ruohonjuuritasolla addi-kitoiden parissa työskentelevien näkemyksistä. Miltä addiktioyh-teiskuntamme näyttää A-klinikan päihdehoitajan, lastensuojelun sosiaalityöntekijän, etsivän nuo-risotyön sosiaaliohjaajan tai psy-kiatrisen päivytyksen lääkärin näkökulmasta? Tai mitä aiheesta sanoisi narkomaanin äiti tai peli-koneensa ääreen vetäytyneen kou-lusta kiellettyjen isä? Tai entä ad-diktioiden kokemusasiatuntijat itse, miten he näkevät tilanteensa ja yhteiskunnan, jossa elävät?

Näistä kehittämismahdolli-suuksista huolimatta *Addiktioyh-*

teiskunta sisältää hyviä keskustelunavauksia. Arto Ruuskan ja Pekka Sulkusen artikkeli *Addiktio-
airaus ja moraali* lähestyy tärkeää ja aina moniulotteista rajaa alkoholin käytön medikalisoinnin ja morali-
soinnin välillä historiallis-filosofi-
sesta näkökulmasta. Näkökulmaa olisi helppo laajentaa ja syventää sekä filosofisesti että esimerkki-
addiktioista alkoholin käytön ulkopuolellekin. Toisaalta kysymys alkoholin käytön medikalisoitumisesta ja asettumisesta moraaliseen viitekehykseen on niin laaja ja olennainen, että sille itsessään voisi hyvin omistaa ison monitie-
teellisen tutkimusprojektin.

Matias Karekallaksen ja Atte Oksasen eräänlainen rinnak-
kaisten tapaustutkimusten muodostama *Addiktion paikka populaarimusiikissa* on sattumoisin ajankohtainen rock-legenda Lou Reedin äskettäisen kuolemankin takia. Rockin ja päihteiden historian kietoutuminen toisiinsa on sinänsä jo ilmiö, jonka pitäisi saada taiteidentutkijoiden sormet syhyämään.

Frans Mäyrän *Aika, raha ja peliviihde* keskittyy puolestaan alaot-
sikkonsa mukaisesti ”verkkopelaamisen harmeihin ja harmittomuuteen”. Hänenkin näkökulmansa laajentaminen ja syventäminen olisi itsessään lähtökohta laajalle tutkimusprojektille. Kuka tahansa lapsiperheiden parissa työskentelevä ymmärtää, että lähes jokaisessa lapsiperheessä joudutaan

päättämään joko sanoitetusti tai sanoittamatta, mitä tehdään pelimaailman kanssa kaikkine sen addiktoivine puolineen.

NAUTINTO OHJAA ARVOMUUTOSTA

Kokonaisuudessaan *Addiktioyhteiskunta*-kokoelman punaiseksi langaksi näyttäisi muodostuvan kuva, jossa lisääntyvät keinot tuottaa nautintoa ja näiden keinojen myötä paisuva nautinto muodostavat yhteisöllisen elämän kokemuksellisen keskiön.

Tämä huomio itsessään merkitsee historiallista muutosta siinä, miten ihmisyyhteisöt jäsentävät olemistaan. Asia on kaikille tuttu: kun ihmislaji on kulttuurisen evoluution myötä päässyt irti tilanteesta, jossa keskitytään biologisten perustarpeiden tyydyttämiseen, se, mikä on enemmän kuin välttämättömien tarpeiden tyydyttämistä, on tullut aina vain tärkeämmäksi.

Samalla ihmisten eriarvoistumisen lisääntyminen tarkoittaa sitä, että kuilu perinteisen ”tarveyhteiskunnan” ja uudemman ”addiktioyhteiskunnan” välillä kasvaa. Tarveyhteiskunnassa tehostetaan addiktoituneen Euroopan eristämistä tarpeidensa tyydyttämättömyyden keskellä kärsivästä Afrikasta ja mietitään, miten rahoitetaan kaikki ne vaihat ja ennen kaikkea kaikki vaippoja vaihtavat kädet, joita jatkuvasti kasvava vanhusväestö tarvitsee.

Samalla addiktioyhteiskunnassa muodostetaan kriteereitä laihausleikkauksiin pääsemiseksi, säädetään ikärajoja peleille ja elokuville ja yritetään luokitella muuntohuumeet juridisesti mahdollisimman nopeasti elintarvikkeista huumausaineiksi.

Tämä osoittaa, että *Addiktioyhteiskunnan* kuvaama problematiikka on itse asiassa tarveyhteiskunnan sisään rakentuva lisäulottuvuus, ja että addiktioyhteiskunta edellyttää edes jollain tavalla toimivaa tarveyhteiskuntaa.

Addiktioyhteiskunta ei siis olekaan jokin uusi yhteiskuntamuoto, vaan jo ennestään moniulotteisen yhteiskunnan uusi, merkittävä ulottuvuus, josta länsimainen keskiluokka etsii lisääntyvässä määrin elämänsä ja olemassaolonsa tarkoitusta. Toisin sanoen, kun usko tuonpuoleiseen elämään rapistuu, keskiluokkakin haluaa nautintoa jo tämänpuoleisessa. Koska kirkko ja uskonto eivät tällaisessa tilanteessa pysty tarjoamaan koordinaatteja elämän elämiselle, on addiktioyhteiskunnan ne tarjottava.

Panokset *Addiktioyhteiskunnassa* ovat siis valtavat, itse asiassa paljon suuremmat kuin tutkijat itse aukikirjoittavat. Siksi ja siten kirja on tärkeä, mutta itsessään riittämätön puheenvuoro keskustelussa, jonka soisi jatkuvan, laajenevan ja syvenevän.

Janne Kurki
dosentti, FT, LL